

HC 5, 01-10-2019, Deelneming

De komende weken wordt de **deelneming** besproken. Denk hierbij aan medeplegen, uitlokking of medeplichtigheid. Ook de niet-pleger kan bij deelneming worden gestraft.

Deelnemingsregelingen

Bepalingen omtrent deelneming

In de wet zijn een aantal specifieke bepalingen gecodificeerd met betrekking tot de deelneming:

Art. 47 Sr: als daders van een strafbaar feit worden degenen gestraft die het feit plegen, doen plegen of medeplegen. Ook degene die een strafbaar feit opzettelijk uitlokt is strafbaar.

Art. 48 Sr: dankzij dit artikel kunnen degenen die medeplichtig zijn aan een bepaald feit worden gestraft. Een persoon moet dan ofwel opzettelijk behulpzaam zijn bij het plegen van een misdrijf, ofwel opzettelijk inlichtingen, gelegenheid of middelen hebben verschaft tot het plegen van het misdrijf.

Art. 51 lid 2 Sr: indien een rechtspersoon leidinggeeft aan een strafbaar feit, is deze rechtspersoon strafbaar.

Verschil daders en medeplichtigen

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen plegen en deelnemingsvormen. Er wordt ook onderscheid gemaakt tussen daders en niet-daders. Een medeplichtige is geen dader! De medeplichtige kent een lager strafmaximum dan de daders. De daders zijn strafbaar bij alle delicten, de medeplegers zijn alleen strafbaar bij misdrijven.

Er werd een deelnemingsregeling gesloten, omdat de wet vroeger alleen een fysiek gedragingsbegrip kende. Tegenwoordig is het fysieke gedragingsbegrip aangevuld met het functionele gedragingsbegrip. Daardoor heeft het begrip plegen een ruimer bereik en is er niet altijd een deelnemingsregeling nodig.

Kenmerken van de deelneming

Accessoriteit: strafbaarheid van een verdachte is afhankelijk van de vraag of een strafbaar feit tot stand is gekomen. Indien er geen grondfeit tot stand is gekomen, kan er geen deelnemer zijn en is verdachte dus ook niet strafbaar. Een grondfeit kan ook een poging of voorbereiding zijn; dit is immers ook strafbaar gesteld. Een poging tot deelneming is geen strafbaar feit. De reden die de wetgever gaf: indien er geen grondfeit heeft plaatsgevonden, is de rechtsorde niet geschokt. Er hoeft dan ook niet gestraft te worden.

De accessoriteit kent de volgende kenmerken:

- Zonder **gronddelict** is er geen sprake van deelneming;
- Strafbaarheid van de deelneming gaat niet verder dan een gronddelict. Indien er een minder ernstig delict wordt begaan dan dat de deelnemer voor ogen had, dan kan de deelnemer alleen worden gestraft voor het minder ernstige delict.

Verdere voorwaarden voor de deelneming

Ten eerste moet de deelneming bijdragen aan de totstandkoming van het strafbare feit, er moet dus een **causaal verband** bestaan.

De deelnemer moet **opzet** hebben op zijn eigen deelnemingsgedraging. Je moet opzettelijk bijdragen aan de totstandkoming van een grondfeit. In hoeverre moet de deelnemer opzet hebben op het grondfeit? Stel dat iemand een ander een wapen verschaft. Hij denkt dat de ander het wapen gaat gebruiken voor

een diefstal. Er wordt echter een moord mee gepleegd. Het opzet was dus niet gericht op de moord. Maakt dit dat degene die het wapen verschafte geen deelnemer is?

De hoofdregel is dat de medeplechtige opzet moet hebben op het gepleegde feit. Het gepleegde feit is moord en daar was zijn opzet niet op gericht, dus is hij geen deelnemer aan het strafbare feit moord.

Stappenplan deelneming:

- Er moet een grondfeit tot stand zijn gekomen;
- Deelnemingsgedraging;
Objectief: bijdrage aan de totstandkoming van het feit.
Subjectief: opzet op de eigen deelnemingsgedraging.

Aparte strafbaarstellingen

Soms levert de deelnemingsregeling onwenselijke situaties op. De wetgever heeft daarom bepaalde gedragingen strafbaar gesteld. Soms vindt de wetgever dat medeplegen zwaarder moet worden gestraft dan het plegen. Denk bijvoorbeeld aan het medeplegen van diefstal (art. 311 lid 1 Sr). In art. 311 lid 1 Sr staat dat medeplegers veroordeeld kunnen worden tot zes jaar gevangenisstraf.

Ook is er soms een grondfeit, maar is dit grondfeit niet strafbaar. Deelneming daaraan is dan niet strafbaar. Denk aan art. 294 lid 2 Sr: zelfdodiging is geen strafbaar feit. Daardoor zou medeplechtigheid ook niet strafbaar zijn. Daarom heeft de wetgever zo'n delict apart strafbaar gesteld.

Indien er geen grondfeit tot stand komt, kan je ook geen deelnemer zijn. Dit vond de wetgever echter onwenselijk. Daarom heeft de wetgever bepaald dat de uitlokking van een strafbaar feit strafbaar is gesteld in art. 46a Sr.

Deelneming is alleen strafbaar indien de deelneming plaatsvond voorafgaand aan het strafbare feit of tijdens het plegen van het grondfeit. Deelneming achteraf is dus niet strafbaar. In sommige gevallen heeft de wetgever achteraf deelnemen in een aparte regeling strafbaar gesteld. Een bekend voorbeeld hiervan is heling (art. 416 Sr).

Medeplegen

Betekenis medeplegen

'Tezamen en in vereniging' is de omschrijving van medeplegen. De wetgever zag medeplegen als deelnemingsvorm die sterk verwant is aan het plegen. Medeplegen is niets anders dan samen het plegen van een strafbaar feit. Medeplegen wordt daarom ook wel een directe deelnemingsvorm genoemd. Uitlokking of medeplechtigheid zijn indirecte deelnemingsvormen. Plegen hoeft niet te zijn omschreven in de tenlastelegging, dus medeplegen hoeft ook niet nader te worden omschreven.

Objectieve vereiste: medeplegen was vroeger in de ogen van de wetgever 'samen fysiek plegen'. Voor het medeplegen was bewust medewerken en fysiek uitvoeren vereist. Alle medeplegers moesten een deel van de delictsomschrijving fysiek uitvoeren. Dit vereiste is echter veranderd door de rechtspraak.

Wormerveerse Brandstichtingarrest

De Hoge Raad heeft als criterium voor het medeplegen gesteld dat er sprake moet zijn van **een nauwe en bewuste samenwerking**, wil er sprake zijn van medeplegen.

Containerdiefstalarrest

Verdachte wil dat container met oplegger wordt gestolen, maar dat wordt fysiek uitgevoerd door twee medeverdachten. Verdachte heeft het plan bedacht en van alles georganiseerd. Hij was de grote organisator op de achtergrond. De Hoge Raad zei dat dit medeplegen kan zijn. Verdachte voert aan dat

hij niet aanwezig was. De Hoge Raad zegt dat je zelfs al medepleger kan zijn als je niet in de buurt bent van het voorval, mits er sprake is van **nauwe en bewuste samenwerking**.

Verschillende varianten van medeplegen

Het medeplegen kent drie varianten:

- Iedere medepleger neemt een **deel van de delictsomschrijving** voor zijn rekening.
- Beide (of meer) medeplegers vervullen **alle bestanddelen van de delictsomschrijving**. Ze zijn in principe apart pleger, maar kunnen ook als medeplegers worden aangemerkt.
- **Samenwerkende pleger en medepleger**. Pleger voert volledige delictsomschrijving uit, de medepleger is er nauw bij betrokken, maar pleegt het delict niet.

Onderscheid medeplegen en medeplichtigheid

Als je zelf geen deel van de delictsomschrijving voor je rekening neemt in fysieke zin, kon je vroeger geen medepleger zijn, alleen eventueel medeplichtig. Nu geldt dit vereiste niet meer. Volgens de rechtspraak moet sprake zijn van nauwe en bewuste samenwerking. De rechter nam al heel snel medeplegen aan. Daardoor was er bijna geen ruimte meer over voor medeplichtigheid. Enkel samenwerken maakt nog geen medeplegen. Er moet dus nauwe en bewuste samenwerking zijn.. De Hoge Raad heeft halt geroepen en in het Overzichtsarrest duidelijk gemaakt hoe het precies zit qua medeplegen.

Overzichtsarrest

De Hoge Raad geeft ten eerste aan dat er sprake moet zijn van nauwe en bewuste samenwerking, en dat de bijdrage van voldoende gewicht moet zijn. Dit is niet in zijn algemeenheid te beoordelen, maar hangt af van de omstandigheden van het geval. Ten eerste moet de bijdrage van **voldoende gewicht** zijn. Twee situaties: gezamenlijke uitvoering en gedragingen die normaal gesproken tot medeplichtigheid leiden. Gezamenlijke uitvoering is het **klassieke medeplegen**. Dit levert niet zo'n probleem op. Het wordt lastiger wanneer er geen sprake is van gezamenlijke uitvoering, maar gedragingen die normaal gesproken tot medeplichtigheid leiden. Als een gedraging lijkt op een gedraging die tot medeplichtigheid leidt, kan dit toch tot medeplegen leiden. De rechter moet dit wel nauwkeurig motiveren. Op basis van onder andere de volgende aanknopingspunten kan de feitenrechter tot de conclusie komen dat er sprake is van medeplegen:

- Intensiteit samenwerking;
- Onderlinge taakverdeling;
- Rol van de voorbereiding;
- Rol verdachte;
- Manier van uitvoering.

Normaal gesproken zijn bovenstaande punten aanknopingen die leiden tot medeplichtigheid. Indien de feitenrechter echter kan aantonen dat er sprake was van een nauwe en bewuste samenwerking, kan medeplegen worden aangenomen.

Indien een verdachte zich niet distantieert van het strafbare feit, moet daar niet te veel waarde aan gehecht worden. Het enkel niet distantieëren van een situatie maakt jou nog geen medepleger. Enkel het verrichten van gedragingen als het strafbare feit al is afgelopen, maakt jou geen medepleger. Zo'n gedraging kan soms wel iets zeggen over de rol van de verdachte tijdens of voorafgaand aan het plegen van het feit.